

Článek z předválečného vlastivědného časopisu „Bezděz“, který vycházel v České Lípě.

F.Zuman:

LESNICKÁ ŠKOLA V ZÁKUPECH – DŘÍVE V BĚLÉ – V PRVNÍCH ČTYŘECH LETECH

(Z kroniky Umlaufovy)

O počátcích této školy jsem psal již jinde („Od Ještěda k Troskám“, ročník VI., str. 82-85: Počátky lesnické školy v Bělé.), ovšem velice stručně. Poněvadž škola ta, ač jejím vyučovacím jazykem byla němčina, měla pro město veliký význam hospodářský a po jisté stránce i kulturní, rozhodl jsem se otisknouti, co nám zachoval o jejich počátcích a prvních čtyřech letech jejího života současník, bělský kronikář Josef Umlauf (J. Umlauf: Dějepis okresního města Bělé jinak Nového Bezdězi v Boleslavsku. /Rukopis v knihovně Národního muzea v Praze/ - O životě a práci Umlaufově /*19. května 1800 v Železném brodě, + v Bělé 4. října 1869/ viz můj článek „J. Umlauf, bělský kronikář“ ve Věstníku okresu bělského, 1910, str. 65).

Úvodem jen krátce o jejich předchůdcích. V roce 1773 zřídil první lesnickou školu v Rakousku, zvanou „Meisterschule“ lesmistr Ignác Jan Ehrenwerth v Blatné u Jirkova; ta měla ročně 20-30 žáků a trvala jen do roku 1791 (Heimatskunde des polit. Bezirkes Komotau, str. 209 a 210). Podobná škola byla v Purkersdorfu v Dolních Rakousích, z nichž vznikla roku 1813 škola v Mariabrunn, která byla předchůdcem Lesnického oddělení vysoké zemědělské školy ve Vídni od roku 1875. Jiné pokusy o založení soukromých škol lesnických se staly např. r. 1800 v Krumlově, r. 1840 v N. Hradech a r. 1850 vydalo ministerstvo pro zemědělství a hornictví výnos z 23. července o zřízení praktické lesnické školy v Čechách a druhé v Haliči. Ke zřízení školy v Čechách hned nedošlo, a proto Moravskoslezský lesnický školní spolek založil roku 1852 školu v Úsově. Nato Český lesnický spolek zvolil komisi, která jednala o zřízení školy v zámku osekém na zbirožském panství. Když vláda zamítla bezplatné propůjčení zámku a lesa v Oseku a udělení dotace lesního správce, předseda Českého lesnického spolku hrabě Kristián z Valdštejna nabídl svůj zámek v Bělé a v roce 1855 škola otevřena. (Stefan Schmidt Geschichte der höheren Forstlehranstalt Weisswasser-Reichstadt. 1905).

Z rukopisu Umlaufova vyjmeme některé partie, neboť jeho líčení z autopsie jest jistě svými detaily nejen zajímavé jako kus dějin města v 19. Století, ale jest i dobrým obrazem života z doby před 80 lety. (Při tom nebudeme holdovati obvyklé „módě“ činiti vykřičníky za každou pravopisnou chybou, kterou si dovede opravit i bez vykřičníků každý školák, hledíce naopak s úctou k muži, který vyšel z nevalné školy obecné a byv vychováván v německých vojenských školách, snažil se sám naučiti se milovanému českému jazyku, ba i opatřiti českou vojenskou terminologii.).

„Rok 1855. Dne 15. dubna přistěhoval se z Drážďan do Bělé Robert Kropp, ustanovený za profesora věd přírodních: fysiky, lučby, botaniky a mineralogie pro školu lesnickou, která se zde v Bělé zřizovala. Byt jemu vykázan jest v zámku, v poschodí druhém proti náměstí,

když se do zámku jde, v křídle levém, o čtyřech pokojích malovaných. Kropp jest ženat a otcem jednoho syna a dvou dcer. On byl v Drážďanech majitelem vlastního vychovacieho ústavu; jest protestant a as 35 roků stár.

Pro školu lesnickou a pro příbytky učitelů bylo již celý předešlý podzim a celou zimu i jaro, dle možnosti v zámku přestavováno, opravováno a obnovováno. Hrabě vykázal, jest k tomu oučelu polovici severní a severozápadní zámku svého Bělského a sice: pro školní přednášky dva sály v poschodí, prvním severně, vedle pokoj konferenční; nad těmi školními sály tři komnaty druhého poschodí pro patnácte fundatistů, chudých chovanců, kdež mimo toho bytu i topení i světlo zdarma požívati mají v každé komnatě jich 5 ubytovat se může. Pro učitele: při zemi 4 pokoje pro profesora matematiky, nad ním 4 pokoje a špižírnu pro direktora lesnické školy té a v druhém poschodí na direktorem pro profesora věd porodnických 4 pokoje a špižírnu. Pro asistenta měl býti pokoj nárožní vedle pokojů fundačních.

Tyto byty jsou na severozápadě položeny a chodby, které dříve v poschodích kolem zámku na tři strany svobodné spojení všech komnat činily, jsou nyní pod věží hodinovou na kraji příbytků profesorských tak přehrazeny, že se hlavníma schodama blíže průjezdu se nalézajícíma jen do polovice zámku pro potřebu hraběte vyhrazeného, totiž do křídla západního a jižního – nikoli však ke škole lesnické přijíti může. Ke škole lesnické vedou druhé hlavní schody z podloubí ze dvora vlevo a jedny schody točité čili kotoučové v koutě levém.

Přistěhoval se do Bělé pro lesnickou školu určený professor matem. B a u e r, svobodný, rozený z města Giesenu z Hessenska. Přijati jsou dále pro tu školu lesnickou: Robert M i k l i c, ženatý, otec 3 dítek, katolík za direktora té školy, rodilý ze Slezska Rakouského, asistent S c h u h m a n n, rodilý z Eisenachu, protestant svobodný, - ten ještě zde není. A tak jen direktor té lesnické školy katolík jest, 3 professoři protestanté. Chovancové přijatí do té školy v počtu 32 jsou již z větší části zde a ubytováni u měšťanů. Za byty platějí ti chovancové v průměru měsíčně po 4 zlatých vid. čísla a za posloužení 1 fl. 15 kr. v. č. Stravují se z větší části v hostinci u Panského domu (nyní dívčí škola) a u svých domácích. Jsou to synové zámožných rodičů a byli již všichni v skutečné službě lesnické co adjunktové nebo praktikanti nejméně 1 ½ roku, tedy již mladíci z větší části dospělí. –

Povolena jim uniforma: čepice s kokardou stříbrnou, s vyšitým ve stříbře lvem v červeném poli a dolní kraj čepice obejmut šňůrou zlatou zeleně propletenou. Kabátec šedivý s límcem a vyložení zeleným, zeleně lemovaný, žluté knoflíky; pantalóny černé s dvojími zelenými pruhy; za poboční zbraň lovecký nůž krátký s držadlem z jeleního rohu a kování hnědě lakované; závěsek pro nůž lovecký zelená dvojnásobná šňůra vlněná. Direktor má klobouk tříhranný s chocholem černým, kabátec na límci a vyložení zlatem premovaný; profesorové čepice jako chovanci, kabátce jako disektor a všickni lovecké nože jako chovanci, jen mají direktor a profesoři pásy pro ně zlatem premované.

Pro nepřítomnost direktora Miklice jest prozatímním direktorem hraběcí Valdštejnský lesní rada Jan Veselý, muž učený a znatel mnoha jazyků evropských.

Dne 1. Května 1855 otevřena jest škola lesnická v Bělé prvním shromážděním učitelů a chovanců a čtením pravidel i pořádku zachování i pořádku přednášek předmětů a dále již přednáškami samými. A tak jest zase ve vlasti naší vyhověno jedné potřebě veliké přičiněním České Jednoty lesnické, jejíž předsedou jest Jeho Excell. Pan Kristián hrabě z Waldstein-Wartenberka; a již byl vysoký čas zřetele obrátit na lesního hospodářství opravu v Čechách, při nynějším špatném stavu lesů, drahotě a větší potřebě dříví než kdy před tím.

Dne 6. května 1855 odbývalo se v městě Bělé velmi slavně a hlučně zasvěcení školy lesnické, první v Čechách, jejíž trvání předběžně pojištěno jest na šest roků, jako na zkoušku z daru.

Již den před tím, totiž dne 5tého přijíždělo hostí do Bělé poštou, vlastní i najatou příležitostí a hostince plnily se nimi. K večeru toho dne deštivého byla odbývána od hudebníků sboru střeleckého městského hudba okolo náměstí, odtud k zámku, zpět ulicí klášterskou i českou a stříleno jest před městem z hmoždířů obecních i z Kláštera u Hradiště vypůjčených.

Slavnostní přípravy k otevření té školy lesnické staly se tyto:

Představenstvo města Bělé po vniknutí zdejšího člena obecního výboru Medicinæ a chirurgiæ doktora Jana Mattuše, kommandanta sboru střeleckého, zřídilo na náklad obce městské bránu slavnostnou na tom místě, kde se s císařské silnice cesta k zámku Bělskému zahýbá a sice obdél silnice. Brána ta nakreslena od hraběcího direktora stavitelství pana Antonína Vendera, Čecha, měla výšky šest rakouských sáhů, uprostřed hlavní vysoký průchod se špičatou klenbou gotickou, po obou stranách vždy jeden průchod drobet nižší s podobnou klenbou jako prostřední; vlevo a vpravo okřídlení nižší než střední hlavní stavba, avšak bez průchodu. Nad okřídlení obojími i nad prostřední stavbou vyčnívaly od země vystupující čtverhranné sloupy štíhlé s hlavami a z těch sloupů vypínaly se, z každého jeden vysoký praporec vlající v barvách hraběcího rodu Valdštejnův – žlutomodrých. Kostra brány té z trámů dřevěných potažena byla plátnem, na němž přišit byl mech bělošedý, takže brána jakoby živá skála, mohutně vypadala. Všecky kraje, rohy, široká prouha podstavková přízemí (soklu) i sloupů od ní se nahoru vypínajících, byly jedličím zeleným obroubeny a okrášleny a štíhlé pruhy zelené na té šedé půdě vystupovaly od gotického klenutí hlavní brány nahoru k okraji hořejšímu a tam se spojovaly ve špičaté gotické klenutí hlavní brány nahoru k okraji hořejšímu a tam se spojovaly ve špičaté gotické klenby zelené pod římsou. Hlavy sloupů i kraje též tak zeleně ozdobeny jsou. Svrchní kraj brány mezi výše vystupujícími sloupy byl okrášlen špičkami vzhůru čnicími na způsob francouzských lilií, spojenými obloučkami dolů prohnutými. Na hlavním průčelí nad průchodem prostředním v tom poli šedo zeleném byly umístěny ze železa lité a v živých barvách omalované erby Jejich Excellencí pana hraběte Christiána z Valdštejn-Vartenberka a jeho paní manželky hraběnky Marie z Valdštejn-Vartenberka, rozené hraběnky z Thun-Honhensteinu.

Nad postranníma oběma průchody byl umístěn kulatý malovaný erb města Bělé a vzadu nad těma oběma průchody Valdštejnský jeden lev žlutý v poli modrém a druhý lev modrý v poli žlutém malovaný. Brána ta poskytovala znamenitě krásný a překvapující pohled, hlásající živel lesnický.

Druhý předmět přípravný k té slavnosti byl sál hodovný v druhém poschodí nad hlavním průjezdem zámeckým pod věží pro hostinu takto vyzdobený téže od stavitelského direktora pana Antonína Vendera.

Stěny sálu velkého obdržely ze spodu liston příslušně široký, potažený mechem bělošedým s římsou, pruhami a obrubou z choje jedlové, zelenou. Od listonu vypínaly se sloupky podobné z mechu bělošedého s okraji jedlovými zelenými. Nad hlavami sloupů objímaly mechové šedivé, zelenými jedličími pruhy obroubené římsy celý veliký sál kolkolem pod stropem. Mezi sloupami na polích stěn bílých bylo ze zeleni šikmé mřížování pruh(ů) úzkých od dolenního listonu až k hořejším římsám a mezi těmi sloupy upraveny jsou též jelení a srnčí hlavy z kašírovaného papíru mistrně vyvedené se skutečnými parohy jeleními a srnčími, jakož i vycpané dravé lesní ptactvo a skalní orlové zdobily sloupy.

Nad obrazem zeměpána upraven velký vycpaný orel s rozepnutými perutěmi, držící věnce květinové a po stranách velmi dobře vyvedené kašírované hlavy daňků s pěknými parohy.

Strop sálu obrouben jest arabeskami složenými z traviny nazvané „zaječí skok“ a jedličí. S prostřed stropu visel mnohoramenný lustra ze srnčích a jeleních parohů a jiných podobných věcí velmi důvtipně složený, jehož šňůry, na kterých zavěšen byl, lesními

rostlinami a vycpaným ptactvem okrášleny byly. Při stěnách a oknech stály kadečky a hrnce s květučnými kameliemi a jinými květinami u velikém počtu, též na schodech. Vše dýchalo a ukazovalo na sobě ráz lesnictví. Důvtip vyzdobení toho sálu byl nad obyčej zvláštní a původní a celek tak zdařilý, že nejživější obrazotvornost zde překvapena vyznat by musela, že pan Vender muž výborných schopností nevšedních jest.

Pro upravení tabule hostinné již několik dní před tím hraběcí kuchař s množstvím náčiní, nádob a zásob s přísluhami z Hradiště do Bělé na několika vozích vše naloženo, přivezl byl a zde pražil, smažil, pekl, nakládal, zadělával, mrazil, vařil, rosoloval, nadíval a připravoval. Co tu tvorstva divokého a domácího padlo! Všecky díly světa svůj tribut k tomu dodaly, by hostinu slavnosti té důstojnou učinily. A hostina měla být úplně lesnická! Tuť i nevšedního umění kuchařského zapotřebí bylo. Zámek bělský již od zasnoubení nynějšího pána svého tak živý a oživený nebyl, jako těchto dnů.

Všecky místnosti zámecké byly slušně pro slavnost otevření školy lesnické upraveny.

K této slavnosti vyzvány jsou od vel. faráře bělského pana Václava Eichlera všecky pořádky řemeslníků bělských i ostatní obyvatelstvo i mládež školy klášterské, školy farní bělské, škol filiálních ústecké, pluženské a březinské, vrchbělské i hlinovištské, jakož i představenstva obcí blízkých.

Kaplan zdejší pan Antonín Vedral vyzval mladíky obcí okolních českých, by k té slavnosti jíздеcky se dosadili a zřídil pro ně praporečky barev hraběcích na tyčích jako píky hulánské. Sbor střelců bělských vyzván k vytažení od svého velitele.

Jeho Excell. pan hrabě učinil slušné pozvání k nadřečené slavnosti a ku slavné hostině Jeho Excell. c. k. místopředsedě království českého svobodnému pánu z Mecsery de Tschoor, c. k. podkrajskému mladoboleslavskému panu Vojtěchu Klusáčkovi, Dubskému (okresnímu) panu Vohrabovi, c. k. komornímu radovi mladoboleslavskému panu Šulcovi šlechtici Strašnickému a jiným c. k. pánům úředníkům bělským i okolním, velebnému duchovenstvu zdejšímu i okolnímu přednějšimu, členům jednoty lesnické v Čechách, veledůstojnému pánu Josefu Čermákovi, vikáři a konsistornímu radovi k vykonání obřadů vysvěcení školy lesnické, představenstvu bělskému, důstojníkům sboru střeleckého zdejšího, panu Frant. Herfortovi c. k. okresnímu soudci na odpočinutí atd.

Dne 6tého května časně zrána počalo býti v Bělé velmi živo; v kočárech, na bričkách, v equipážích i poštou přijížděli hosti a zvědaví přespolní páni a paní s rodinami, rodiče a příbuzní chovanců školy lesnické a jiní. Hostince byly již záhy lidem přeplněny. Avšak pohříchu! burácný studený vítr a déšť zachmuřily čela naše v obávání možného pokažení. Navzdor tomu konalo se vše k vyvedení slavnosti ustanovené myslí pevnou.

Jízdečtí mladíci sedlští s praporečkami vyjeli v počtu 18 vysokým hostům vstříc až k vinopalně, by jejich Excellencím čestného průvodu do města dali.

Dceruška c. k. okr. soudce Bělského, pana Karla Kaliny, 12letá Karolína, připravena jsouc k uvítání Jejich Excellencím ve jménu obyvatelstva bělského a odděna jsouc lehce v gázový šat letní růžový s věncem zeleným na vtipné hlavičce očekávala s velebným duchovenstvem vysoké panstvo u rohatky mejtné; avšak dlouhé meškání příchozího panstva a šeredná zima i déšť přinutily duchovní i mladistvou řečníci uchýlili se na chvíli do chudobného domečku při silnici, kdež příchod očekáván jest.

C. k. úřednictvo okresní domácí, c. k. páni podkrajští, c. k. místopředsedský pan tajemník Morštat, členové Lesnické jednoty, z nichž jeho Jasnost kníže Hugo Thurn Taxis, úředníci hospodářští i lesničtí hraběcí a profesorové školy lesnické se svým ředitelem a mnoho jiných pánů čekali u hlavního průjezdu v zámku. Purkmistr, radové a výborové i s kancelistou obce bělské čekali u své brány slavnostní. Myslivci oborní a revírní hraběcí čekali, ve špalíru postavení, od brány slavnostní až k hlavnímu průjezdu zámeckému, oblečení v oblek parádní s poboční zbraní, v počtu as 75 mužů. Chovanci školní čekali ve dvoře druhém jakož i setnina

střelecká zdejší. I bylo neuniformovaných a zlatem premovaných státních i lesnických úředních osob množství a slavnostně po měšťansku oděných pánů nescházelo ani paniček a slečinek na chodbách a v oknech zámku a okolo všude velké množství a vše se zimou třásl a zuby jektalo. Ze stavu vojenského byl jediný c. k. rytmistr kníže Hugo Thurn-Taxis a spisovatel těchto památek.

Běhali jsme, zimou se třesouce po chodbách zámku ve vší svaté trpělivosti.

Konečně okolo 11. hodiny stavějí se porůznu vyšší myslivci a tvoří špalír na svém místě. Tuť přichází po přijatém uvítání u rohatky mejtní od velebného duchovenstva a Karolinky Kalinové a u brány slavnostné od představenstva obce, Jeho Excellencí pan c. k. místodržící se svým panem hostitelem Jeho Excellencí panem hrabětem Christiánem z Valdšteina Vartenberka otcem a jeho panem synem Arnoštem hrabětem z Valdšteina-Wartenberka, c. k. rytmistrem v armádě, cís. král. komořím, rytířem řádu Maltézského Johanitův. cís. Ruského řádu S. Vladimíra a majitelem cís. kr. vojenského záslužného kříže. Před průjezdem zámeckým vzdána od nás poklona a čest přichozím těm hostům. Zatím přešli panští myslivci do vnitřního dvora zámeckého a postavili se zde zase ve špalír od průjezdu ku kapli, kudy jsme se my všichni do kaple ubírali. Chovancové ústavu zaujali již zde místa svá ve stolicích. Vysocí hosté a my všichni též do stolic usedli. Před oltářem zapěl pan vikář Čermák „Veni Sancte Spiritus“, od sboru hudebního nato prováděné.

As po půl hodince ubírala se celá společnost skrze špalír myslivců panských z kaple a přes hlavní postranní schody ústavu na širokou podloubní chodbu poschodí prvního, kdež školní sály dva se nacházejí. Zde před dveřmi komnaty konferenční (modré) odbýval pan vikář církevní obřad a modlitby a otevřev na to sám klíčem dveře komnaty, vstoupil ve jménu Nejvyššího do ní. Zde byl slušný oltářiček se svícemi postaven. Dlouhé a mnohé byly zde obřady a modlitby konány; odtud šlo se do síní školních, kteréž, jakož i chodba svícenou vodou vykropeny a vykaděny byly. Ku konci zase se šlo do komnaty konferenční a zde mezi modlitbami, vzav pan vikář obraz Ukřižovaného Spasitele, zavěsil jej na stěnu, odevzdávaje tak tento ústav nový v ochranu Boha Spasitele.

Po ukončených obřadech církevních držel pan vikář výbornou duchaplnou řeč o účelu a původu tohoto ústavu lesnicko-školního, podotýkaje dobročinnost vznešeného rodu hraběcího Valdštejnského, často pro všeobecné dobré vlasti a společenstva dokázanou, jakože i šlechtnou podporu nyní v tom zřízení školy se strany Jeho Excellencí pana místodržícího a konečně vloživ na srdce direktorovi ústavu toho, by se vše dělo na základě křesťanského náboženství, ukončil výborně tak, jak byl počal.

Potom jal se mluvit Jeho Exc. pan hrabě a president Jednoty lesnické v Čechách o účelu ústavu toho slovy ráznými a šlechtnými tak, jak toto dílo jeho jest důkazem ušlechtilosti jeho. Po něm řečnil místopresident spolku čili Jednoty lesnické, pan vrchní fořtmistr, nyní lesní rada křivoklátský Jan Bedřich Gintl, a vyzval pana direktora školy této Roberta Miklice, k té slavnosti sem z Moravy přišedšího, by i on k chovancům promluvil. Pan direktor tedy po slušném úvodu obrátil smysl řeči své k chovancům tak, že oni nikoli k panování, nýbrž k sloužení určeni budou a že tedy dle tohoto poměru svůj život zaříditi mají a že vlast i podnikatelé od nich pilnost a správnost a dobrý mrav křesťanský očekávají.

Konečně učinil jeden z mladých chovanců, František Brejha z České Lípy, slušné poděkování a slíbil ve jménu svých soudruhů všemu spravedlivému očekávání dostáti, čímž vysvěcení školy lesnické ukončeno jest. Hned na začátku tohoto vysvěcení dostalo se mě i některým přítomným té cti k hostině Jeho Excellenci pozvánu býti, neboť před tím Jeho Excellencí jsem se nebyl ještě představil a znám nebyl. Nyní po vysvěcení školy teprve šel slavný průvod ze zámku do farního chrámu Páně ku slavné mši a Te Deum; i bylo již 2 hodiny společně. Napřed táhl sbor městských střelců s hudbou v čele, za ním hraběcí myslivci, za nimi pan vikář se svou četnou asistencí. Za duchovenstvem šli Jejich Excellence

c.k. místodržící baron Mecsery a hrabě Christián Vdaldštein v uniformách císařských tajných radům, ale jen v čepicích; mladý hrabě Arnošt s Jeho Jasností knížetem Hugonem z Thurn-Taxisů, za nimi jsme my ostatní všickni hosté šli i chovancové školy lesnické. Po obou stranách našich neseny jsou cechovní lucerny s rozžatými svíčkami a za námi představenstva obcí, pořádky řemeslnické a lid všeho stáří, pohlaví i povolání. Vešlo se do farního chrámu hlavními dveřmi a sedlo se do stolic. Oba páni hrabata s panem místodržícím seděli u hlavního oltáře vlevo v stoličce patronátní; chovancové ústavu v stolicích vlevo se svými učiteli: kníže Thurn-Taxis, pánové: místodržitelství tajemník Morstadt a oba podkrajští seděli vpravo v stoličce první a my ostatní za nimi ve stolicích.

Po ukončeném Te deum laudamus (při čemž se z hmoždířů před městem i od sboru střeleckého před kostelem střílelo) vyšlo se z kostela. Před kostelem konala poctu setnina střelců při hymně národní od kapely střelecké provozované; nato defiloval sbor ten před Jejich Excellencemi v řadech, dobře veden svým velitelem panem doktorem Mattušem. A nyní šel slavný průvod, předcházen sborem střeleckým zase zpět do zámku.

V zámku v komnatě direktora školy představili jsme se po pořádku Jeho Excellencí panu místodržícímu, potom J. Ex. Panu hraběti z Valdštejn-Vartenberka.

A hodinu na to voláno ku stolu. Bylo osob u hostiny 51 a ještě místa prázdná zůstala. Jak se pamatuji, seděli tito pánové při stole: J. Ex. C. k. místodržící a hrabě Christián Valdštein, Jeho Jasností kníže Hugo Thurn Taxis, Arnošt hrabě Valdštein Vartenberk, oba c. k. rytmistři v armádě, c. k. podkrajští Klusáček a Wohrab; c. k. komorní rada; pan vikář Čermák, pan farář Bělský Eichler; pan převor bělský Benignus Hůrka; vikariátní sekretář pan děkan Dokesský Keusch; pan děkan bakovský Dudek, kaplan bělský pan Vedral; c. k. okres. Soudce bělský pan Kalina, c. k. okres. Adjunkt bělský pan Popelka, budoucí Bělský c. k. okresní představený pan Mareš; pan Jan Fridrich Gintl, vrchní fořtmistr křivoklátský; pan Smoler, c. k. lesní rada; pan Josef Veselý, hraba. Valdšt. lesní rada; pan Josef Penš, hrab. Vald. Vrchní fořtmistr, pan Baumann, hrab. Vald. Polesný, pan Kamml Jan, vrchní myslivec v Kuřívodech; pan Josef Svoboda, hrab. Valšt. Hospodářský rada; spisovatel těchto památek setník Umlauf na pensi, c. k. okres. Soudce na odpočinku pan Frant. Herforth; nájemník hrab. Vald. dvora Valovice i Nosálova pan Josef Vořšan; pan Valter, spoluredaktor „Bohemie“ z Prahy; direktor lesnické školy pan Robert Miklic a profesorové pan Robert Kropp a Fr. Bauer; setník a velitel sboru střeleckého pan doktor Med. Jan Mattuš; nadporučík toho sboru c. k. poštovský bělský pan Franz; poručíci pp. Rutta a Šourek, praporečník p. Berkmann; purkmistr města Bělé p. Alipius Špaldák; radové pp. František Tieftrunk a František Wilhelm; pan Seidl Adam, Forštmistr z Podmoklů a jiných ještě 11 hostů z části členů Jednoty lesnické a z části jiných pánů a úředníků, kterýchž jména nevím.

Hostina byla v pravém smyslu slova lesnická; polívka již byla zvěřinová; hlava kance divokého výborná v rosolu předložena; paštiky s houbami s částkami lesního ptactva; bažanti, koroptve atd., mražené, ze způsobu lvů, bažantů, koroptví a v jiných podobách, bylo lahodné, faširovaná jídla z lesní zvěře a ptactva a tolik jiného, že to nelze mě pamatovati; vína výborná a v hojnosti i malaga, bordeauxské a stolní vína bílá; šampaňského se vypilo mnoho, prý na dědě stě lahvic výborného.

První přípitek vynesl J. Ex. Pan hrabě Chr. Valdštein na blaho Jejich Veličenstev císaře Františka Josefa I. a císařovny Alžběty; druhý přípitek J. Ex. Pan místodržící na blaho presidenta Jednoty lesnické a nově zřízené školy lesnické a držel dobrou přiměřenou řeč při tom. Třetí přípitek vynesl direktor školy lesnické na blaho vysoké šlechty české a konečně řečnil professor věd přírodních a vynesl přípitek na blaho chovanců.

Po stole procházeli se přítomní po sále a hovořili mezi sebou as hodinku, načež se vysoké panstvo k odjezdu z Bělé připravivše, sešlo do prvního dvora a zde do znamenité tenetnice, kdež velkolepá tenata z provazů a plátva a jiné nářadí lovecké k vidění jest, jakéžto věci jen

as na třech místech v Čechách lze viděti. Po zhlédnutí toho odjeli vysocí hosté při střílení z hmoždířů z Bdělé do Hradiště a jinam každý podle potřeby nebo chuti na svá místa. V hostincích bělských bylo toho dne velmi živo a veselo; u Šťastného ve vinárně bylo na oběd as 80 myslivců panských i jiných hostů, kteříž až do druhého dne zde vesele žili; a tak se dělo v hostincích jiných všech i v domech privátních bylo hostů, zvláště paniček a slečinek, poněvadž při hostině hraběcí v zámku dámy nebyly. I chovanci vesele den ten trávili; u Černého lva bylo celou noc tančeno. A tak byl den památný pro město Bělu i pro vlast českou naši šťastně a vesele ukončen, neboť tato škola lesnická první jest a jediná dosud v Čechách.

Dále vypočítává Umlauf výhody školy pro město, kalkuluje takto: platy profesorů činí ročně asi 5000 zl., 60 chovanců utratí průměrem po 400 zl., tedy 24.000 zl. stě., z čehož zůstane v Bělé asi 20.000 zl. Též návštěvy rodičů a příbuzných žáků přinesou peníze, což prospěje živnostem. Pro ostatní ovšem škola přinese zdražení bytů (cena jednoho pokoje ročně stoupla ze 24 zl. Vid. M. na 24 zl. stě. ba i na 48 zl. i více) i životních potřeb.

Zřízení stalo se prozatím na 6 let a náklady se kryjí příspěvky majetníků lesů, kteří vyzvání ku příspěvku 30 kr. k. m. z každých 100 jiter lesa, což by vyneslo z 2,000.000 jiter 10.000 zl., k čemuž přibyla státní subvence na dva roky 1400 zl. Roční náklad počítán 7000 zl. Platy stanoveny takto: ředitel 1800 zl. Stříbra a přídávku 100 zl., byt a 20 sáhů dříví, profesor přírodních věd 1600 zl., byt a 16 sáhů dříví, profesor matematických věd 800 zl., byt a 8 sáhů dříví, asistent 500 zl., byt a 6 sáhů dříví, školník 200 zl., byt a dříví. Účast majetníků lesů nebyla všeobecná sice, ale přece v r. 1855 byl největší díl nákladů na 6 let uhrazen, neboť členové Lesnického spolku upsali po 1200 zl.

Dále uvádí Umlauf podrobně organizační statut z 25. srpna 1855, schválený místodržitelstvím 24. září. Ten uveřejněn ve „Vereinschrift für Forst-Jagd-und Naturkunde, herausgegeben von dem Vereine böhmischer Forstwirte ...“ (Prag 1855. Redaktor F. X. Smoler, k.k. Forstrath). Pro nedostatek místa nemůžeme jej zde celý reprodukovati v českém překladu Umlaufově, ač jest pro pedagogy svou učební osnovou jistě zajímavý.

Pokračujeme v Umlaufově líčení událostí, jež počíná seznamem prvních žáků, z něhož vidíme, že jsou to nejvíce synové lesníků a úředníků, v stáří od 16 do 24 let; k tomu poznamenáváme, že jako předběžné vzdělání byla žádána nižší reálka (3 ročníky) anebo nižší gymnasium a dvouletý praktický výcvik; stáří od 17 do 24 let. Úplný kurs byl dva ročníky po 2 pololetích; první pololetí bylo od 1. neděle po velikonocích do 31. srpna, druhé od 1. října do Květné neděle. Školní za půl roku činilo 40 zl. Úprava místností školních stála 3 000 zl., ač materiál dal hr. Valdštejn zdarma. Jako demonstrační revír sloužily lesy obecní a valdštejské a zámecký park zřízen jako botanická zahrada.

R. 1856 píše Umlauf: „Dne 17. března odbývala se v lesnické škole bělské v zámku první celoroční zkouška chovanců té školy u přítomnosti c. k. místodrž. rady a krajského představeného pana rytíře z Bachu, rytíře řádu železné koruny III. tř., u přítomnosti J.J. knížete Hugona z Thurn-Taxisu, též c.k., okres. představeného pana Alfreda Schönbacha, několika členů Jednoty lesnické v Čechách, důst. p. vikáře Čermáka, pana faráře zdejšího Václava Eichlera a jiných hostí. Zkouška se odbyla dobře a všichni chovanci uznáni jsou za schopné, aby postoupili z ročního běhu prvního do druhého.

Dne 1. Dubna počala zase škola lesnická s „Veni sancte spiritus“, první i druhý roční běh. (Do prvního ročníku vstoupilo nově 34 žáků.) – Umlauf zaznamenal nám též platy ústavního personálu v r. 1856: Ředitel měl 1900 zl. ročně, profesor přírodních věd 1600 zl., matematiky 800 zl., asistent 500 zl., sluha školní 200 zl. Náklad na jednoho chovance činil 450 zl. průměrem.

V r. 1857 pokračuje: „Dne 4. (opraveno podle Stefena Schmida) dubna 1857 odbývala se veřejná zkouška absolvovaných chovanců druhého ročního běhu a dělo se slavné propuštění jich z ústavu:

K této zkoušce přišli jsou: J. E. pan Kr. hrabě z V. a Vart., c. k. stát. tajný rada a komoří, velkokřížník, c. r. řádu Leopoldova a rytíř řádu maltézkého, president Jednoty lesnické v Čechách i protektor a mecenáš školy této lesnické; na místě c. k. místodrž. rady a krajského bolesl. Pana Viléma rytíře z Bachu c. k. krajský komisař pan Frant. Gahlert, jakožto vládní komisař; místní c. k. okresní představený pan Frant. Illing; se strany Jednoty lesnické: J. J. pan Hugo kníže Thurn Taxis, předseda hospodářsko lesnické filiální jednoty Mladobol., vrchní lesmistr pan Adam Seidl z Děčína, lesní mistr pan Karel Pompe z České Kamenice, lesní rada Valdštejnský pan V. Veselý z Kláštera; hosté: c. k. fin. Rada a direktor pan Josef Šulc šlechtic Strašnický z Ml. Boleslavi, právní rada hr. Vald. Pan Svoboda z Kláštera, lesníci Valdštejnští: vrchní lesmistr pan Josef Peňč z Maňkovic, nadlesní pan Kaml z Kuřivod, polesný p. Bauman ze Strassdorfu a jiní páni úředníci hospodářští a lesníčtí, c. k. okresní berniční bělský pan Jos. Beránek, c. k. ber. Kontrolor pan Ant. Halíř, c. k. okres. Příruční pan Jan Tvrzník, c. k. knihovní pan Damián Marousek; pan farář vel. P. Eichler Václav, p. kaplan vel. P. Frant. Černohouz a v jejich čele veledúst. vikář okresu Hradištského, konsist. rada a okresní dozorce škol národních, osobní děkan Bosíňský, pan Josef Čermák, Med. Dr. pan Jan Mattuš, pan Willi, švýcar. vychovatel u Jeho Jas. pana kníž. Hugona z Thurn-Taxisu, pens. setník c. k. dělostřelectva Josef Umlauf, pisatel tohoto dějepisu a jiní hosté.

Po 9. hodině odebralo se shromáždění do farního chrámu Páně, kdež veled. p. vik. Čermák při asistenci mši zpívanou četl, načež se šlo do školního sálu ku zkouškám do zámku. U předsednictví J. E. pana hraběte z Waldšt. Vart., c. k. vlád. komisara a komisse školy lesnické bylo zkoušeno 31 vystupujících chovanců. První předmět zkoušky byl: Vzdělávání lesů, pak ochrana lesů, taxací lesnická, vypočtení ceny, užívání a upotřebení lesů, nauka hospodářsko-lesnická a řízení lesnického zaneprázdnění. Z těchto předmětů zkoušel ústavní řiditel pan Robert Miklic; po něm zkoušel z pomocných věd přírodnických: z lučby, silozpytu, fyziologie, rostlinosloví lesního, ze znalectví půdy a z nerostopisu professor pan Robert Kropp; potom zkoušel z věd matematických professor pan František Bauer z aritmetiky, trigonometrie, z výkonné geometrie a z užívání nástrojů měřičských; konečně zkoušel asistent pan Julius Šuman ze slohu písemného a z oceňování lesů.

Předloženy byly chovanců kreslení situačná lesů, měst. Poloh, spisy lesoúřední a krasopisy.

Protokol pokroků a censury v něm byl předložen a shledal se býti spravedlivým.

Odpovědi chovanců byly úplně uspokojující a okázaly přiměřená přičinění chovanců a dokonalé účelu zadostiučinění pánů učitelů. Zkouška vypadla výborně a dokázalo se, že ústav ten dokonale a obezřetně veden jest.

Po zkoušce rozdala se tištěná a od J. Ex. P. hrab. z V. a V. jakožto presidenta lesnické jednoty a protektora ústavu toho: od pana ředitele a profesorů potvrzená vysvědčení chovancům. (Podle St. Schmida: 12 s prospěchem výborným a skoro výborným, 14 s dobrým a skoro dobrým, 5 s dostatečným.)

A následovala na zkoušku v domě purkmistra bělského pana Antonína France, kupce a vinárníka, rozmarná hostina o třech stolích ve dvou pokojích v prvním poschodí, ku které všichni jmenovaní, jakožto hosté ve jménu J. Ex. A školní komisse pozváni byli. Přípitky vyneseny jsou od J. Ex.: Jeho c. kr. apošt. Velič. císaři pánu Františku Josefu I. i Jeho Exc. c. k. místodržícímu baronu Mecserymu; též Jeho Exc. presidentu Jednoty lesnické panu hraběti Vald. A J. Jas. panu kníž. z Thurn-Taxisu; konečně na zdar vystupujících chovanců. Při tabuli hrála kapela sboru střel. před domem pěkné skladby. Ještě jen sluší pověděti, že po rozdání vysvědčení chovancům pan ředitel ústavu srdečnou řeč držel k chovancům

vystupujícím, louče se s nimi a napomínaje jich k dobrému plnění povinnosti s přáním zdaru. Na to vystoupil ve jménu odcházejících chovanců chovanec Berthold Schneider a pohnutlivými slovy činil poděkování Jeho Apošt. Veličenstvu, Jeho Ex. panu hr., Lesnické jednotě a učitelům svým v řeči dlouhé a krásné. Obě tyto řeči byly zdařené a vynutily nám posluchačům slze z očí.

Po obědě rozjížděli se a odcházeli absolvovaní chovancové z Bělé domů; někteří však pozůstali ještě na krátký čas zde.

CO se týče jejich zaopatření, obdrželo jich několik dekrety na službu lesnickou a ostatní buďto vstoupili do svých služeb předešlých za mládence lesnické, aneb čekají ještě na místa.

Loučení bylo mnohým chovancům i mnohým dívkám těžké, kteříž si byli známost zde udělali; několik jich muselo starost rodičům odevzdat, by jejich debita zde z knihy víry vymazali. V celku byl odchod pořádný a mnohý nerad Bělu opouštěl, zdomácněv zde.

O 6. hodině rozjeli se i hosté po spokojeně stráveném veselém dnu.

Téhož dne přibyl do Bělé nově přijatý asistent pan Buchmajer, vychovanec c. k. lesnické akademie Mariabrunské v Rakousích, absolvovaný rhetor a technik, rodilý Moravan, syn lesnického mistra, mládenec tichý a vzdělaný. Přišel na místo asistenta Julia Šumana, kterýž pro některé své neshodné vlastnosti povzbuzen byl o propuštění žádali a nyní čas výpovědi jeho právě byl uplynul.

Dne 10. dubna počaly se zase školy lesnické, téhož dne byly odbývány slavné služby Boží asistencí a Veni S. Spiritus v chrámě farním, k čemuž sbor učitelský se všemi chovanci školy lesnické do chrámu Páně se odebrali.

Po službách božích byly čteny v posluchárně školy lesnické v zámku stanovy a pravidla chování veškerým chovancům u přítomnosti příjevší k tomu Excel. p. Krist. hr. z W. a W., sboru učitel. a některých hostů.

Umlauf navrhl řediteli školy, aby žáci byli vycvičeni též po vojensku „v obrazech a pohybování v celém sboru“, kterýžto výcvik byl mu svěřen; cvičení konána v pondělí, ve čtvrtek a v sobotu od 5 do 6 hodin, načež následoval tělocvik. Žáci byli rozděleni ve tři oddíly, jež jmenuje Umlauf „sdělek“.

Ze spisu Schmidova se dovídáme, že ministerstvo vnitra zprostilo výnosem ze 27. června 1857 absolventy dvouletého kursu s dobrým výsledkem od zkoušky pro lesní ochranný a technický personál pomocný a že výnosem ministerstva vnitra a financí z 24. listopadu 1857 byli absolventi s dobrým prospěchem uznáni za schopné ku přijetí jako kandidáti státní lesní služby s ročními stipendiem a přípuštěni k státní zkoušce pro lesní hospodáře ve smyslu § 22 lesního zákona po tříleté praxi. Státní subvence pro školní fond povolena do r. 1861. V r. 1857 žádalo o přijetí 73 žáků, přijato jen 41, takže v obou ročnících v studijním roce 1857/58 bylo 74 žáků, z nichž 70 z Čech.

Dále čteme v kronice Umlaufově: „Prof. Robert Kropp, učitel přírodních věd, resignovav, přijal službu hospodářského rady na statcích J. J. knížete Hugona z Thurn-Taxisu, a v září 1857 se odstěhuje do Doubravice, kdež se nová fabrika na robení cukru burákového staví a on tu fabrikaci inspirovat bude. Na jeho místo jest přijat za profesora pan Doktor medicinae Jan Zobel, rodilý Pražan (docent farmaceutického zbožíznalství na universitě pražské) ...

R. 1858 dne 27. března byla veřejná zkouška chovanců školy lesnické obou ročních běhů. V průměru dobře odbyta jest. Bylo chovanců 40 z prvního a 32 z druhého roku. Na to u purkmistra p. Ant. France od Jednoty lesnické hostina dávana ...

Koncem studijního roku 1857/58, jak doplňujeme z práce Schmidovy, odešel asistent Buchmayer, místo zrušeno a zřízena nová profesura pro lesnické vědy a dána dosavadnímu profesoru matematiky Dr. F. Baurovi a na profesuru matematických oborů povolán dosavadní asistent na pražském technickém ústavu. V. Jirsák, Čech od Král. Dvora. Po různých útocích z ciziny, proti nimž ředitel Miklic školu hájil, i pochybnostech domácích

zájemců, vzdal se ředitel 10. října 1858 místa a odešel v březnu 1859, aby se stal ředitelem Lesnické školy v Úsově na Moravě.

R. 1858 píše Umlauf: „Dne 31. Března odbývány jsou celoroční veřejné zkoušky elévů lesnické školy u přítomnosti c. k. krajského místodržitelského rady Viléma ryt. Z Bachu, zdejšího c. k. okresního představeného Frant. Ilinga, místopředsedy lesnické jednoty kníž. Schwarzenberka, vrchního lesmistra Heyrovského a mnoha hostů. Dosavadní hodný ředitel školy p. Rob. Miklic loučil se tklivě se svými chovanci a spoluučiteli. Přítomen byl nově přijatý ředitel p. Dr. Josef Albert, rodič z Bavor (dosavadní král. bavorský aktér lesního úřadu v Dillingen) Dne 29. května odejel císař rakouský František Josef z Vídně k italské armádě do Verony Chovancové lesnické školy byli od hr. Arnošta z Valdštejna (Hr. Kristián z Valdštejna zemřel 24. prosince 1858) vyzváni vstoupit do sboru dobrovolníků. To učinilo zmatek v studování. Několik jich skutečně – nikoli k dobrovolníkům – nýbrž k plukům vstoupilo Půlletí školy jest ukončeno již okolo začátku měsíce srpna a ředitel školy s prof. Baurem a 20 chovanci dali se na zkušební cesty ke Krkonoším na 3 neděle.

Tu končí záznamy Umlaufovy a my přičiňujeme ještě k doplnění hlavní události do r. 1860. (S. Schmid: Geschichte der höheren Forstlehranstalt Weisswasser-Reichstadt.) Ředitel dr. Josef Albert nastoupil svůj úřad počátkem školního roku 1859 – 1860 (školní rok začínal po Velikonocích) a jím začal ostřejší režim, když navrhl školní komisi disciplinární řád. V r. 1859 zrušena též veřejná konečná zkouška a odstraněna oficiální elévska uniforma. I právo nositi myslivecké tesáky bylo žákům značně omezeno. Na podzim 1859 zemřel profesor Jirsák a byl v Bělé pohřben; na jeho místo nastoupil c. k. lesní praktikant Karel Schindler, který působil zde v r. 1860 – 60. V r. 1860 vystoupili dr. Jan Zobel a dr. Frant. Baur; na místo Zobelovo povolán jako učitel přírodních věd dr. Em. Ryt. Purkyně, kustos botanických sbírek Musea českého, a na místo Baurovo Karel Pnetz, který však zde byl jen jedno pololetí. Na podzim r. 1860 byl povolán pro matematické vědy Matěj Sluka, asistent pražské techniky, zatím co Schindler v zimním pololetí 1860-61 učil lesnickým oborům.

Na počátku r. 1860 byly prostředky finanční škol. Fondu postačitelné ještě na dva roky, i vytvořila šlechta 5. února 1861 pětičlennou školní komisi, aby pracovala o pevnou finanční basis školní. Když se potom na jaře 1862 ustavil zvláštní Lesnický školský spolek, předána mu 24. března 1862 škola, školní inventář v ceně 5180 zl. a hotové jmění dosavadního školního fondu 15.324 zl. 83 kr. při Českém lesnickém spolku. Tím ukončily svou záslužnou činnost na vybudování školy tento spolek a školní lesnická komise.